

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

ΕΤΟΣ 10ο
ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 117

ΜΗΝΙΑΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΧΟΡΤΟΘΕΡΤΣ
(ΙΟΥΛΙΟΣ 2000)

Το μνημείο του Ποντιακού Ελληνισμού στη Βέροια

Βαρυαλγεί και βαρυθυμεί δίκαια ο Πόντιος ατενίζοντας τον Ακρίτα του Μνημείου.

Ο νους του τρέχει στο τραγικό κι απάνθρωπο ξεριζωμό του από τη Γη της Επαγγελίας των πατέρων του, όπου εγκατάλειψε βωμούς κι εστίες τριών χιλιάδων ετών.

Αλλά της Μοίρας το αδράχτι δεν γυρνά ανάποδα. Αυτή δυστυχώς είναι σήμερα η πραγματικότητα.

Το παρελθόν όμως έχει τα δικαιώματά του και το παρόν τις αξιώσεις τους.

Και μεταξύ των δύο αυτών περιόδων δεν είμαστε βεβιαώς μετέωροι.

Υπάρχει ίδια του Πόντου. Αυτή μας θυμίζει το τόσο δοξασιμένο και θρυλικό παρελθόν μας, που σαν όνειρο γλυκό, γλυκύτατο θα μας δείχνει το δρόμο της νέας μας ζωής εδώ στη Μάνα μας, την Ελλάδα.

Και το σπουδαιότερο: Όχι μόνο σ' ε-

μάς, αλλά και στις επερχόμενες γενεές. Υπήρξαμε θεματοφύλακες κι Ακρίτες στο ανατολικό τμήμα του Βυζαντινού Ελληνισμού. Αυτός είναι και από αιώνων αναλλοίωτος κι ο μόνος ταιριαστός ρόλος μας κι εδώ στη Μακεδονία μας!

Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

Του Βλίσση Βλασιδη

Ενα σημαντικό μέρος του Ελληνισμού διαφυλάχθηκε μετά τη διάλυση της Βυζαντινής αυτοκρατορίας στα Βόρεια της Μικράς Ασίας στον Πόντο.

Βέβαια η άλωση της Τραπεζούντας από τους Οθωμανούς Τούρκους το 1461 σήμαινε για τον Ελληνισμό του Πόντου την απώλεια της ανεξαρτησίας του, αλλά όχι και την εθνική του συνείδηση.

Μέσα στην Οθωμανική αυτοκρατορία οι Πόντιοι αποτελούσαν το πιο αποκομμένο κομμάτι του Ελληνισμού, που ζούσαν σε μια περιοχή φτωχή, χωρίς ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την κεντρική διοίκηση. Επιπλέον αποτελούσαν μειοψηφία μέσα σε ένα πλήθος αλλοθρησκών και αλλόγλωσσων λαών, όπως οι Κούρδοι και οι Αρμένιοι.

Παρ' όλα αυτά οι Πόντιοι κατόρθωσαν να διατηρήσουν τη γλώσσα και τη θρησκεία τους, να αποκτήσουν κυρίαρχη οικονομική θέση στα αστικά κέντρα της περιοχής τους, να επιδείξουν έναν αξιολόγο δημογραφικό δυναμισμό που τους επέτρεψε να επεκταθούν και στις περιοχές του Καυκάσου και της Κριμαίας, και τέλος να αναπτύξουν μια σημαντική εκπαιδευτική δραστηριότητα.

Τα αίτια της οικονομικής ανάπτυξης θα πρέπει να αναζητηθούν αρχικά στην εκμετάλλευση των μεταλλείων της Αργυρούπολης, στη συνέχεια στη διάνοιξη του εμπορικού δρόμου Τραπεζούντας - Ταυρίδας και αργότερα των οικονομικών ανταλλαγών, μέσω θαλάσσης με τα λιμάνια του

Ευξείνου Πόντου κυρίως εκείνα της Κριμαίας.

Η οικονομική ανάκαμψη συνδυάστηκε με δημογραφική άνοδο. Το 1865 οι Έλληνες του Πόντου ανέρχονταν σε 265.000 άτομα, το 1880 σε 330.000 άτομα οι οποίοι κατοικούσαν κυρίως στα αστικά κέντρα. Στις αρχές του 20ού αιώνα μέσα στην Οθωμανική αυτοκρατορία ζούσαν περίπου 600.000 Πόντιοι, ενώ την ίδια εποχή υπήρχαν στον Καυκάσο περίπου 150.000 Πόντιοι.

Φυσικό επακόλουθο της οικονομικής ανάπτυξης και της δημογραφικής αύξησης ήταν η εμφάνιση αρχικά και η ανάπτυξη ύστερα της εκπαιδευτικής δραστηριότητας.

Το 1860 υπήρχαν στην περιοχή του Πόντου 100 ελληνικά σχολεία, ενώ μετά την κατάλυση της οθωμανικής κυριαρχίας το 1919 τα σχολεία υπολογίζονταν σε 1401 με 86.000 μαθητές, με πιο φημισμένο το Φροντιστήριο της Τραπεζούντας.

Βέβαια εκτός από τα σχολεία οι Πόντιοι διέθεταν τυπογραφεία, περιοδικά, εφημερίδες, λέσχες, και θέατρα, με τα οποία έκαναν αισθητό τόσο το υψηλό πνευματικό τους επίπεδο, όσο και το εθνικό τους φρόνημα.

Αυτή η πνευματική αναγέννηση φάνηκε να οδηγεί σε εθνική αναγέννηση το 1919 όταν, μετά την κατάρρευση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, οι Πόντιοι ζήτησαν την εθνική τους αποκατάσταση.

Αρχικά ζητούσαν την ένωση τους με την Ελλάδα, αλλά όταν έγινε φανερό ότι αυτό δεν ήταν εφικτό, επιδίωξαν την δημιουργία ομοσπονδίας με τους Αρμένιους.

Όμως η λαμπρή αυτή πορεία έλαβε οριστικό τέλος με τη Μικρασιατική Καταστροφή και την προσφυγιά του Ποντιακού Ελληνισμού στην Ελλάδα και στις Σοβιετικές Δημοκρατίες της Γεωργίας και της Αρμενίας.

Η ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ ΤΟΥ "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ"

Όποιος ξεχνάει τις ιστορικές, παραδοσιακές κι εθιμικές του ρίζες, οπωσδήποτε έχει αμβίβολο παρόν και καθόλου μέλλον.

Είναι μια επιβεβαίωση της ιστορίας.

Το ευχάριστο είναι, ότι στην εποχή μας, με τα τόσα ερωτηματικά, οι Νέοι μας είναι σφραγισμένοι με τις ρίζες τους. Έχουν ιστορική γνώση, υπευθυνότητα και είναι οπλισμένοι με εθνική περηφάνεια για τη διατήρηση, συνέχηση και προβολή των ιδιαίτερων ιστορικών και λαογραφικών στοιχείων και παραδόσεων του Ελληνισμού του Πόντου.

Η σκέψη των Νέων μας τρέχει προς τους ιερούς κι άγιους εκείνους τόπους των πατέρων τους.

Δρασκελίζει το πέρασμα ολόκληρων αιώνων φτερουγίζοντας πάνω στο προνομιούχο άρμα των μύθων, θρύλων, παραδόσεων, αλλά και των Ξενοφώντειων ιστορη-

ΟΙ Νέοι μας

τη βία εγκατέλειψαν στο βωμό των σκοτεινών συμφερόντων των ισχυρών της γης, προσκυνήματα και μνημεία, εκκλησίες και σχολεία, ξακουστές πατρίδες και άταφους νεομάρτυρες της Πίστης και της Πατρίδας, Πατρίδες Διγενών και σοφών Δασκάλων.

Οι Έλληνες του Πόντου ήταν τόσο πολύ δεμένοι με τη γη τους, με την ιστορία τους, με την παράδοσή τους, ώστε τους είναι αδύνατο να ζήσουν χωρίς τη θύμηση και τη νοσταλγία.

Θύμηση και νοσταλγία που κλώθουν και πλέκουν το νόημα της Εθνικής Μνήμης.

Οι Νέοι μας πιστεύουν ότι αυτό το καντήλι της Εθνικής Μνήμης πρέπει να είναι ακοίμητο, όχι βέβαια για να

Του Γιάννη Μελετιδη

ανταμοχλεύει πάθη και μίσση.

Χαίρετε με τους αλαλαγμούς των μυριών "Θάλαττα! Θάλαττα!".

Πονούν οι Νέοι μας για τον ξεριζωμό των πατέρων τους, που με

Χαίρετε με τους αλαλαγμούς των μυριών "Θάλαττα! Θάλαττα!". Πονούν οι Νέοι μας για τον ξεριζωμό των πατέρων τους, που με

Χαίρετε με τους αλαλαγμούς των μυριών "Θάλαττα! Θάλαττα!". Πονούν οι Νέοι μας για τον ξεριζωμό των πατέρων τους, που με

Χαίρετε με τους αλαλαγμούς των μυριών "Θάλαττα! Θάλαττα!". Πονούν οι Νέοι μας για τον ξεριζωμό των πατέρων τους, που με

Χαίρετε με τους αλαλαγμούς των μυριών "Θάλαττα! Θάλαττα!". Πονούν οι Νέοι μας για τον ξεριζωμό των πατέρων τους, που με

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

1. Τα παπάχα και τα παπαχόπα

Μίαν έτονε ένας χωρέτες. Ατός είχαν ολίγον τσοχάν, επήν'ς σον ράφτην να' φτάει ατόν ένα παπάχ'. Ερώτησεν τον ράφτην: "Με τ' αβού' την τσοχάν, ε-πορείς κ' ευτάς με έναν παπάχ';" Εείνος είπεν ατόν "επορώ, για κ' επορώ".

Με την ευκολίαν το είπεν ατο κει ο χωρέτες "ελογαρίασεν αβούτο αέστ' γολάια για να είπε με ίνεται παραπάν' πα' ίνεται". Εκλώσεν οπίσ' και είπεν τον ράφτην "η τσόχα, ντο λες, ίνεται δύο παπάχα;" Ο ράφτης Ξαν με το ίδιον ευκολίαν είπεν "ίνεται, ευτά-γω σε δύο".

Ξαν ο χωρέτες ελογαρίασεν μετ' ατό την ευκολίαν το είπε μ' α ατό τρία πα' ίνεται..." Αραέτ' αραέτ' έφτασεν' ς σα δέκα παπάχα. Κι ο ράφτης με το ίδιον ευκολίαν είπεν ατόνε "ινάι, ίνεται δέκα παπάχα" κ' επήκεν ατα.

Οντές έρθεν να παίρ' τα παπάχα ο χωρέτες τερει δέκα παπαχόπα. Λέει τον ράφτην "εγώ είπα σε να' φτας με παπάχα, όχι παπαχόπα". Λέει κι ο ράφτης "η τσόχα τ' εδέκες με δέκα παπαχόπα' ίνουντου, δέκα παπάχα, κ' ίνουντου".

2. Τιβεριάδα

Εναν καιρό ο Δεσπότης, ο Γερβασιον επήγεν ση Κρωμ' απανκακά, με τον Διάκον ατ' τον Ιάκωβον.

Οι Κρωμέτ με το να έτον η νεστεία τη Χριστού και εξέρεν πως ο Δεσπότης νεστεύ' σο τραπέζ' έφεραν έναν πινάκ' μαύρα λάχανα με το πόλικον το πιπέρ, α-

μα πολλά χαμνά. Ο Ιάκωβον άμον ντο είδεν ατά ε-στενοχωρεύτεν και για να πειράζ' τον Δεσπότη' είπεν ατόν:

- Γέροντα ποίον ευχήν να δεβάζω: Το "Πάτερ ημών" γιόσκα το "φάγονται πένητες";

Ο Δεσπότης ο μακαρίτης εγέλασεν και είπεν:

- Ευλογημένε, αβούτα τα γουρζούλα κι σκών' νε "Πάτερ ημών". Εσύ πέτο "Τιβεριάδος Θάλαλλα" γιατί άμον τον Πέτρον και τον Ανδρέαν λάχανα θα οψαρεύομε.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. αβαράς = αργόσχολος
2. αγκαλώ = μηνύω
3. αγλαθάζω = αυλακιάζω
4. αγροξία = ανοησία
5. ακείνος = εκείνος
6. αλιζώ = αλατίζω
7. αλογάντ = αγωγιάτες
8. ανάκουφα = μετέωρα
9. ανάρδιν = απότιστο
10. ανάρχην = ανέκαθεν
11. αναστορώ = θυμούμαι
12. ανέντροπος = αδιάντροπος
13. ανοιγάριν = κλειδί
14. αντζίν = γάμπα
15. αντράδελφος = κουριάδος

Αλησμόνητες Πατρίδες

Συχνά χρησιμοποιείται η έκφραση "Χαμένες Πατρίδες" για την Μικρασία, τον Πόντο, την Ανατολική Θράκη και τη Β. Ηπειρο.

Υπάρχουν άραγε "Χαμένες Πατρίδες" ή υπάρχουν αλύτρωτες ή αξέχαστες Πατρίδες;

Και μόνο η εθνική και ιστορική μνήμη δε μας επιτρέπει να πούμε Χαμένες Πατρίδες.

Αλήθεια πως να ξεχάσουμε εμείς οι ξεριζωμένοι τα σπίτια μας, τα ιστορικάμας Προσκυνήματα, τους άταφους νεομάρτυρες, θύματα της γενοκτονίας και της ανθελληνικής υστερίας των Τούρκων!

Ειπώθηκε και γράφηκε ότι μπορούμε να συγχωρούμε για την ειρήνη και την αδελφική συμβίωση των λαών, δεν μπορούμε όμως να ξεχνάμε.

Η εθνική μνήμη είναι δικαίωμα κάθε λαού, αλλά προ παντός καθήκον.

Η ξεριζωμένη γενιά δεν μπορεί και δεν έχει δικαίωμα να ξεχάσει: Το βίαιο εξισλαμικό, τη μαρτυρική ζωή του Ελληνισμού της Ανατολής και μάλιστα των κρυπτοχριστιανών.

Την πτώση του Βυζαντίου, την άλωση της Τραπεζούντας, την Ανταλλαγή, τον ξεριζωμό από τις πανάρχαιες προγονικές μας Εστίες.

Ονειρα, μνήμες, λαχτάρες, νοσταλγίες, ελπίδες πίστη δεν αιχμαλωτίζονται, δεν αλλοιώνονται, δεν ξεριζώνονται, δε φυλακίζονται, δεν μπορεί να τα αγγίξει το φονικό μένος των Αντιχριστών.

Δεν υπάρχουν Χαμένες Πατρίδες, εκτός κι αν αρνηθούμε την καταγωγή μας...

+ Παναγιώτη Γ. Τανιμανίδη

Η ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ ΣΥΓΧΑΙΡΕΙ ΤΟΝ Δ/ΝΤΗ ΤΟΥ "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ"

Αξιότιμε κ. Μελετιδίη,

Το βιβλίο σας για τον πανάρχαιο οικισμό στη θέση της Νέας Νικομήδειας περιέχει πολύτιμο υλικό που συμβάλλει στο να καταστήσει το Νομό μας παγκόσμιο αρχαιολογικό σταυροδρόμι.

Εκείνο όμως που θέλουμε ιδιαίτερα να υπογραμμίσουμε είναι κάτι άλλο.

Είναι το άφθαρτο ψυχικό σου μεγαλείο που δεν λυγίζει μπροστά στη χαλάρωση των αξιών της ζωής. Δίνετε απτόητος και σε πολλούς τομείς τη μάχη για μια αλλιώςτικη κοινωνία.

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Ευξείνου Λέσχης σας συγχαίρει για την πολυσήμαντη αυτή προσφορά σας και εύχεται ολόψυχα να συνεχίσετε το έργο σας.

Με εξαιρετική τιμή
Για το Διοικητικό Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος
Γιάννης Μιχαηλίδης
Ο Γ. Γραμματέας
Μιχάλης Γερασιμίδης

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Η Ευξείνου Λέσχη, παρά τον καύσωνα, θ' ανταποκριθεί σε μια σειρά τιμητικών προσκλήσεων για τη συμμετοχή της σε εκδηλώσεις συλλόγων εντός και εκτός του Νομού. Δυστυχώς αρκετές προσκλήσεις σωματείων δεν θα ικανοποιηθούν διότι συμπίπτουν χρονικά με άλλες. Ετσι θα πάρουμε μέρος:

1. Με το μικρό χορευτικό μας στις εκδηλώσεις Τριποτάμου Βεροίας (28/6/2000)

2. Δεξίωση - διασκέδαση - χαιρετισμοί προς τιμήν των μελών της χορωδίας μας για την πολύτιμη προσφορά της στο δύσκολο έργο της Ευξείνου Λέσχης (3/7/2000)

3. Συμμετοχή στις εκδηλώσεις του συλλόγου Καλονερίου - Κοζάνης με το μεγάλο χορευτικό μας (6/7/2000)

4. Συμμετοχή με τη χορωδία μας στις εκδηλώσεις του Λυκείου Ελληνίδων Κύκλις (7/7/2000)

5. Φιλοξενία στο τμήμα νεολαίας Ξάνθης - Ποντιακό γλέντι, χαιρετισμοί, ξενάγηση - κατάθεση στεφάνου στο μνημείο του ποντιακού Ελληνισμού (πλατεία Καπετανίδη 8/7/2000)

6. Συμμετοχή στις εκδηλώσεις "Προμηθιώτικα" με το μεγάλο χορευτικό μας (19/7/2000)

7. Συμμετοχή στις εκδηλώσεις του πολιτιστικού συλλόγου Γαλαζωνής - Κοζάνης με το μεγάλο χορευτικό μας (13/8/2000)

8. Συμμετοχή στις εκδηλώσεις της Παναγίας Σουμελά με το μεγάλο χορευτικό μας (14/8/2000)

9. Συμμετοχή με τη χορωδία και το χορευτικό μας με αφορμή τις εκδηλώσεις που θα γίνουν στα αποκαλυπτήρια της προτομής του Ι. Ταύγα (Αγιος Γεώργιος) (20/8/2000)

10. Εκπροσώπηση της Ευξείνου Λέσχης θα παραστούν (ίσως με τη συμμετοχή και το χορευτικό μας) στα αποκαλυπτήρια ποντιακού μνημείου στη Μ. Σάντα (23/8/2000)

ΠΑΛΙΑ ΔΙΣΤΙΧΑ

1. Σ ση Σουμελά την Παναγιάν βαρέα ρουζ η δύσα την κορ' τιναν εγάπανα εξέβεν σεβταλίσσα

2. Σ ση Σουμελά την Παναγιάν τραγώδια και χαράντας εκεί σεβτάδες γίνονταν καρδιάς καμονάντας

3. Σ ση Σουμελά την Παναγιάν και σ' στην Αε - Βαρβάραν, εγώ και η αγάπη μ' έψαμ' έναν λαμπάδαν

4. Ασ στην σεβτάν ερρώστεσα, εχάλασα την ύεια μ' σ' ση Σουμελά την Παναγιάν θ' εφτάγω λιτανείαν

5. Σουμελά λεν' την Παναγιάν, πολλά θαυματουργέσσα πότε θα στερεών' εμέν την άχαρον την νεΐσαν;

6. Σ ση Σουμελά την Παναγιάν εχάρτσα έναν κουνόπον, να αξιών' με ο Θεόν κ' εφτάγω έναν μωρόπον

7. Σ ση Παναγίας το' όνομαν, πίνε και τραγουδάνε, παίρ' νε και τα μουράτια τουν και πολλά χρόνια ζούνε.

8. Σ ση Σουμελά την Παναγιάν επήγα ελειτουργέθα αρνί μ' εσέν ενούνιζα ώσπου επήγα κι' έρθα.

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γωνία 16ης Οκτωβρίου - Διός

Τηλ. (0331) 28.356 - Βέροια - ΤΚ 59100

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΜΕΛΕΤΙΔΗΣ

Οικονομολόγος - Συγγραφέας

Θουκυδίδη 2 - Τηλ. (0331) 25.282

Βέροια (ΤΚ 59100)

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γωνία 16ης Οκτωβρίου - Διός

Τηλ. (0331) 28.356 - Βέροια - ΤΚ 59100

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

1.000 δρχ.

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΑΦΟΙ ΠΑΤΣΙΚΑ Ε.Ε.

BENIZELΟΥ 10 - ΤΗΛ. (0331) 66.913 - 61.160

FAX (0331) 66.979

Γραφτ' ο Ναπολέων Κοτρίδης τ' Αβράμ

"Σα αδέλφα τα γαίμαν νερόν κι ίνεται"

- 1939. Κουστοχώρ.

Ντο έφταιζεν και ποίος κι ξέρω. Εκείνο όμως ντε ξέρω εν ότι ο Αβράμης τοι Κοτρίδων, ο Αλτιόκας* ιστέ - τη Τσιαουσίννας** τη Κανής, τον γαμπρόν, με τον τρανόν τον πασαν ατ, τον Κώστην κι καλημερίζνε.

Ιναν ημέραν χαράματα, εσκώθεν ο Αβράμης επέρεν τ' αξινάρ, εκάλκεψεν σο γαϊδούρ και επέρεν δρόμον να κόν ξύλα σο ορμάν.

Ονταν έφτασεν ολίγον κι άλλο αφκά οι Βασίλ το τσιαίρ, έδεσαν το γαϊδούρ, επίασεν τ' αξινάρ και ερχίνεσεν να καθαριζ' ολόερα έναν καλόν φωλέν γάβρα, ίσια άμον λαμπάδας και έπει πασαά.

Εστριψεν έναν τσίγαρον επέρεν έναν ανόσαν και άμον αληθινός ακρίτες όρμηξεν απάν και εκρέμψενατα, άμον λέσα Σαρακηνών.

Ονταν εκλώσταν να κοφτ' έναν δρένιον, ένα ξα κι άλλο αφκά μερέαν, έξσεν παρόξενον τραγωδιαν. Εκοντοστάθεν και έδέκεν ωτίν: "Αβραάμ φύγον λέγω σεν, έρταν α πιάνε σεν" και ξαν "Αβραάμ φύγον λέγω σε, έρταν α πιάνε σεν".

Άλλο μίαν επέραν τ' αξινάρ και το γαϊδούρ και τσιαπούα - τσιαπούα εκλώσταν στο χωρίον απ' άλλο δρόμον.

Ντο έντον,

Πεντακύσα μέτρα εμήρ μερέαν απ' εκεί π' έκοφτεν παράνομα ξύλα ο Αβράμης, ο πασάς ατ ο Κώστης ετοπλάεβεν καστανί χύμαν ας έναν τρανόν κουρίν, όνταν είδαν από μακρά να έρται ο δασοφύλακας.

Ξα κι εκοντοστάθεν. Το γαίμαν σα φλέβας ατ εχουρχουλάεψεν α σο κίνδυνον

πε εκινήγαγεν τον Αβράμ. Άμον κινηματογραφικόν ταινία έρθεν σο νουν ατ ατότε που δεκαοχτώ χρονών παλικαρόπον εκουβάλνεν και επροστάτεβεν τον Αβράμ - εννά, δέκα χρονών έτον κι έταν που εκλώσκουνταν τα ποντιακά χωρία στην πατρίδαν και έραφταν ζιπκας και σαλβάρα.

Εναξα ενούνησεν, ετίζεψεν τα λόγια και με το βραχόν τη λαλιαν ατ ερχίνεσεν να τραγωδεί για να γλιτών' ο αδελφός ατ και με τη μαχανάν να ιέβνε. Όπως κε έντον πα.

Για τ' από λέγνε για τ' αδέλφα: "το γαίμαν νερό κι ίνεται".

*Αλτιόκας: λέγνε ότι ο τετές ατ ο Σάββας έτον μετρίος σο μπόι, είσαν φαρδύν στήθος και δυνατά σέρα. Σε αγώναν πάλης ενίκεσεν τον Τούρκον αντίπαλον ατ, έβαλεν ατόν σ' ωμίν ατ' και όπως εσυμφώνησαν εκλώσεν ατον σο χωρίον ολόερα.

Επειδή με πολλά αέραν εκουβάλνε να τον άμον ντο εκουβάλνεν μόνον εξ οκάδας (αλτί οκά, σα τουρκικά) βάραι είπαν ατον Αλτί οκά.

** Τσιαουσίννα: έτον γαρί τ' Αντρέα, που έτον τσιασός, δηλαδή λοχίας σο στρατόν.

Σημ. "Αργοναυτή": Με τη ζωηρή προβολή των εικόνων και των σκηνών ο κ. Ναπολέων Κοτρίδης (εκπαιδευτικός) μας έδωσε, με την έξοχη ποντιακή του εκφραση άμεση αίσθηση του μεγαλείου της αδελφικής αγάπης. Συγχαίρουμε τον κ. Κοτρίδη και περιμένουμε κι άλλες συνεργασίες του.

Αξιόλογα δημοσιεύματα

ΝΙΚΟΥ ΤΟΠΑΛΙΔΗ
Μελισσοκόμου

Ενα αξέχαστο προσκύνημα στη Μονή Παναγίας Σουμελά στον Πόντο

Όπως είναι γνωστό, η Μάτσκα και η Σάντα αποτελούσαν την Εκκλησιαστική Επαρχία Ροδοπόλεως με έδρα το χωριό της Μάτσκας Λιβερά.

Στην Εκκλησιαστική αυτή επαρχία υπάγονταν και η Μονή Σουμελά, και οι κατά καιρούς ηγούμενοι της κατάγονταν από την Μάτσκα και τη Σάντα, όπως ο Χατζη - Παρθένιος Δοξόπουλος από τη Μάτσκα και οι Γεράσιμος Μωυσιάδης και Ανθίμος Μασμανίδης από τη Σάντα.

Προτού να τοποθετηθεί Μητροπολίτης στην επαρχία Ροδοπόλεως, δικαιοδοσία Μητροπολίτου επείχαν οι κατά καιρούς ηγούμενοι Σουμελά, οι οποίοι και έφερναν Επισκοπική Μητρα.

Η Μονή Σουμελά απείχε περίπου τετράωρο της Σάντας και η μετάβαση σ' αυτήν γίνονταν από μέσα από τα βουνά.

Οι Σανταίοι είχαν ιδιαίτερη ευλάβεια και αδυναμία στη Μονή Σουμελά - την θεωρούσαν άλλωστε δική τους Μονή - και κάθε χρόνο πολλοί προσκυνηταί από τη Σάντα υποβάλλονταν σ' αυτήν τη τετράωρη κουραστική πεζοπορία να πάνε για προσκύνημα της Παναγίας στη γιορτή της, στις 15 Αυγούστου.

Μια χρονιά η νεολαία της Σάντας πήρε την απόφαση να πάνε όλοι οπλοφορούντες στο μοναστήριο για προσκύνημα. Εκίνησαν λοιπόν 70άρια νέοι, μ' έναν αρχηγό επί κεφαλής, συνοδευόμενοι από πολυάριθμα γυναικόπαιδα και γέροντες.

Είχαν και τα απαραίτητα μουσικά όργανα, τον περίφημο ζουρναντζήν Κωστίκ, ζουρνάν, ντασούλ και λύρα.

Όταν έφτασαν στη θέση "Καταρράχτες" απέναντι στη Μονή, δόθηκε το παράγγελμα να μπουνε σε γραμμή και ν' αρχίσουν με κανονικό ρυθμό αμοβροντίες πυροβολισμών, που αντήχησαν στη γύρω περιοχή.

Οι πυροβολισμοί αυτοί ήταν σαν μια ένδειξη ότι οι Σανταίοι όχι μόνο παραμένουν ευλαβείς προσκυνηταί της Παναγίας Σουμελά, αλλά και ακοίμητοι φρουροί της.

Με το άκουσμα των πυροβολισμών διατάχθηκε στην Μονή κωδωνοκρουσία, σαν χαιρετισμός της στα ευσεβή παιδιά της Σάντας.

Η συνοδεία των Σανταίων έπειτα προχώρησε και αφού πέρασε την γέφυρα και ανηφόρισε, έφτασε στο προαύλιο της Μονής, όπου το πλήθος των προσκυνητών

παραμέρισε για να περάσει η συνοδεία των Σανταίων.

Χωρίς καμιά ανάπαυλα στο προαύλιο, οι Σανταίοι ανέβηκαν τα 70 σκαλοπάτια για την Μονή και όταν παρουσιάσθηκαν στην είσοδο, ο θυρωρός απήτησε να παραδώσουν τα όπλα τους για να επιτραπεί η είσοδος. Αλλά συνάντησε άρνηση εκ μέρους των Σανταίων.

Αναφέρθηκε τότε στον ηγούμενο γι' αυτή την άρνηση και έλαβε την απάντηση: "Άστους να μπουνε με τα όπλα. Βασίζομαι στην ευσέβεια και στην αξιοπρέπεία τους!"

Στο κεφαλόσκαλο της σκάλας, για κάθοδο στο εσωτερικό της Μονής, ήταν ένα δωμάτιο, το οποίο ζήτησαν οι Σανταίοι από τον θυρωρό ν' ανοίξει.

Μέσα στο δωμάτιο αυτό απέθεσαν τα όπλα τους, πήραν το κλειδί και όπλα πια κατέβηκαν τα άλλα τόσα σκαλοπάτια της καθόδου για το εσωτερικό της Μονής, τράβηξαν κατ' ευθείαν στο Ηγουμενείο και υπέβαλαν τα σέβη τους στον ηγούμενο Ανθίμο, τον οποίον και ευχαρίστησαν για τη μεγάλη αυτή χάρη που τους έκανε.

Την επομένη, ημέρα της γιορτής, μετά την θεία λειτουργία, ο ηγούμενος με τον Μητροπολίτη Ροδοπόλεως (ο οποίος με την ευκαιρία της γιορτής ανέβηκε στην Μονή), κατέβηκαν στο προαύλιο της Μονής για να δούνε τον κόσμο των προσκυνητών.

Στο κέντρο του προαυλίου είχαν στήσει οι Σανταίοι έναν τρομαχτό χορό με ζουρνάν και ντασούλ.

Και ο ηγούμενος, κατενθουσιασμένος απ' αυτόν τον χορό της νεολαίας της Σάντας, δεν μπόρεσε να συγκρατηθεί και είπε στον Μητροπολίτη: "Δεσπότη μου, εμένα θα με επιτρέψεις να χορέψω με τους συγχωριανούς μου" και αμέσως μπήκε στο χορό. Το τι έγινε τότε δεν περιγράφεται.

Αξέχαστες ημέρες και αναμνήσεις!

Ποντιακή Εστία
Τεύχος 39/1981

Εναν καρτσόπον αγαπώ κ επαρώ να κοιμούμαι 'ς ση Σουμελά την Παναγιάν θα πάω στεφανούμαι

Εμείς επέμναμε οπίσ'

Κλειδώνε τα εργοστάσια
οι άνθρωπ' κι δουλεύνε,
τα παράδες τελείντανε
ντο να εφτάνε κι' ξέρνε

Ο ταχυδρόμον κοβαλεί
απ' άκρας φερ' χαρτιά
όλια πρέπ' να πλερούντανε,
όλια έχνε διορίαν.

Τα παιδιά ετράνιναν
θέλνε για να σπουδάζνε,
ο κύρ' και η μάνα κ' επορούν
παράδες να ετοιμάζνε.

Τα χρέστα επλέθουναν
δουλειάς άλλο κ' είναι
τα πόρτας εκλειδώθανε
καμίαν κι θ' ανοίγνε

Οι νέοι τερούν ολόερα
θέλνε να υπαντρεύνε,
παιδέν κι κιβανεύκουνταν
αφού δουλείαν κ' έχνε

Αέτσ' αν είναι τα καιρούς
τα χρόνια αέτσ' αν πάνε,
οι νέαι στά ντο εσπούδασαν
όλια θα ανασπάνε

Εδέκαμε τα φώσια μουν'
εμάτσασε άλλο' να ζού'νε,
εμείς επέμναμε οπίσ'
εμπροστά κι τερούμε

Το κράτος αν κι πολεμά
να δει ται νέοι δουλείαν
θα ίνετε άμον δεντρόν
ντο εσ' ξερά κλαδία.

Αν κι τρανείν η Ελλάδα μουν'
αν κ' εφτάμε παιδιά,
θα έρταν - θα κουρτούνε μας
τα τρανά τα θερία.

Κερασινός 2000

Γιάννης Μιχαηλίδης

Σημ. "Αργοναυτή": Ο κ. Γιάννης Μιχαηλίδης ξέρει να στιχουργεί άψογα μ' ένα δικό του περίτεχνο τρόπο.

Λέει αλήθειες χωρίς πλαγιδοδρομίες, επιτηδεύσει κι εφησυχασμούς γι' ά,τι συμβαίνουν ή υπάρχουν στον κοινωνικό περίγυρο.

Ανησυχεί και προβληματίζεται... Αυτή ακριβώς η ανησυχία και ο προβληματισμός συνέβαλαν, ώστε να τεχνουργηθεί το εξαιρετο αυτό ποίημα. Τα θερμά μας συγχαρητήρια.

Πρωτοφανής η θέρμη των μουσουλμάνων της περιοχής

Εντυπωσιακή υποδοχή του Πατριάρχη στην Καπαδοκία

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ. Βαρθολομαίος τέλεσε τα θυρανοίξια του Ιερού Ναού των Αγίων Αναργύρων στη νησίδα Γεσίλαντα της λίμνης Εγριδέρ στην Πισιδία, ενώ σήμερα τελείται λειτουργία μπροστά στα πετρομονάστια της Καπαδοκίας, για πρώτη φορά από το 1923

Σε μια σημαντική στιγμή για την ιστορική συνέχεια της ορθοδοξίας στην περιοχή της Μικράς Ασίας, ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ. Βαρθολομαίος προέβη χθες στα θυρανοίξια του Ιερού Ναού στο Εγριδέρ της Πισιδίας, δίπλα στην ομώνυμη λίμνη, την ωραιότερη της περιοχής και ίσως ολόκληρης της Τουρκίας.

Από νωρίς το πρωί ντόπιος κόσμος είχε συγκεντρωθεί στην παραλιακή οδό της επαρχιακής πόλης, περιμένοντας τον Οικουμενικό Πατριάρχη Βαρθολομαίο και τη συνοδεία του, για να τελέσει τα θυρανοίξια του Ιερού Ναού των Αγίων Αναργύρων.

Ο ναός ο οποίος ανακαινίστηκε ύστερα από πρωτοβουλία του δημάρχου της πόλης Εγριδέρ είναι ένας τρίκλιτος ναός βασιλικής χωρίς τρούλο, ρυθμός ο οποίος επιβλήθηκε κατά τη διάρκεια της οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Ο ίδιος ο δήμαρχος της πόλης είχε απευθύνει πρόσκληση στον Οικουμενικό Πατριάρχη να λειτουργήσει το ναό. Ο τελευταίος πρόσφερε στον δήμαρχο της περιοχής δύο εικόνες, μια ασημένια στο ναό, μόλις η επισκευή του ολοκληρωθεί.

Στα θυρανοίξια, εκτός της συνοδείας του Πατριάρχη, ομογενών και Ελλήνων επισκεπτών, παρέστησαν και μια ομάδα προτεσταντών και καθολικών προσκυνη-

τών από τη Νότια Αφρική που πραγματοποιούν προσκύνημα στην περιοχή πάνω στα "βήματα" του Αποστόλου Παύλου.

Το εντυπωσιακότερο όμως ήταν η συμμετοχή ντόπιων μουσουλμάνων, οι οποίοι είχαν βγει στους δρόμους και τα μπαλκόνια των σπιτιών τους χειροκροτώντας στο πέρασμα του Πατριάρχη και της συνοδείας του.

Μετά την τέλεση του αγιασμού, ο Πατριάρχης διάβασε το "Πάτερ υμών" και στα τούρκικα. Πολλές ήταν οι μουσουλμάνες που με τσαντόρ και με τα μωρά τους στην αγκαλιά βρίσκονταν καθ' όλη τη διάρκεια της τελετής μέσα στο ναό και στο τέλος έσπευσαν να ασπαστούν το χέρι του Πατριάρχη και να φωτογραφηθούν μαζί του.

Οκτακόσια μόλις μέτρα χωρίζουν τη μικρή νησίδα Νίσαντα ή Γεσίλαντα στην οποία βρίσκεται ο ναός των Αγίων Αναργύρων από την παραλία κωμόπολη του Εγριδέρ της Πισιδίας.

Πριν από την ανταλλαγή πληθυσμών το 1923, ζούσαν εδώ περίπου 600 χριστιανοί και υπήρχαν 18 εκκλησίες όπως θα μας εξηγήσει ο δήμαρχος της πόλης, Ντατζί-

ντιν Γκεντζαϊν.

Ο δήμαρχος θα μας πει ότι πριν από την ανταλλαγή οι χριστιανοί αυτής της μικρής νησίδας παραχώρησαν την εκκλησία της Αγίας Ευδοκίας στους μουσουλμάνους συντοπίτες τους για να την κάνουν τέμενος και να προσεύχονται.

Το γεγονός αυτό στάθηκε αφορμή για να δηλώσει στη συνέχεια ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος "θαυμάζουμε την ανεξίτηλη και καλή διάθεση των ομογενών και ομοθρήσκων μας. Ευχόμαστε αυτό το πνεύμα της αδελφότητας, της ανεξίτηλης και της αγάπης να πρυτανεύσει στις σχέσεις των ανθρώπων και των λαών και εδώ και παντού, όπου υπάρχουν άνθρωποι διαφορετικών θρησκειών και εθνικών προελεύσεων".

Γύρω από το ναό των Αγίων Αναργύρων βρίσκονται εγκαταλελειμμένα ξύλινα δίπατα σπίτια, απομεινάρια μιας άλλης εποχής. Η Μινεβέρ, μια γιαγιά με περασμένα τα 70, θα μας πει ότι κάθεται ακριβώς απέναντι και πως αυτή πλέον έχει αναλάβει την προστασία και φύλαξη της εκκλησίας.

Η στροφή στην πολιτική της Τουρκίας τα τελευταία χρόνια και το ακάματο του Οικουμενικού Πατριάρχη, έχουν ανοίξει νέες προοπτικές στη διάσωση όσων ναών και ορθοδόξων μνημείων έχουν απομείνει μέσα από το χρόνο και το βέβηλο χέρι.

Η πρόσφατη ελληνoturκική προσέγγιση μετά τους σεισμούς έχει σπάσει και τείχη στις καρδιές των ανθρώπων εδώ, φανερώνοντας για άλλη μια φορά το πόσο εύκολο είναι οι λαοί διαφορετικών εθνοτήτων και θρησκειών να ζουν αρμονικά μαζί αν αφεθούν ελεύθεροι από πολιτικές σκοπιμότητες.

Η ιστορική αυτή αναβίωση των μνημείων της ορθοδοξίας στα βάθη της Ανατολίας μπορεί να ανοίγει μια νέα πηγή οικονομικού πλούτου για την τουρκική κοινωνία της περιοχής, συνεισφέρει όμως με τον τρόπο της και στο γεφύρωμα του χάσματος μεταξύ των λαών και στη διάσωση μνημείων σε αυτό το ιστορικό κέντρο της ορθοδόξου παράδοσης.

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης σημείωσε ότι το προσκύνημα αυτό είναι άλλο ένα αποτέλεσμα της σύσφιξης των ελληνoturκικών σχέσεων και πρόσθεσε ότι "πιστεύουμε ακράδαντα και επαναλαμβάνουμε ότι όλοι οι άνθρωποι είναι αδελφοί μεταξύ των ως έχοντες τον ίδιο ουράνιο πατέρα. Αυτά τα μηνύματα προσπαθούμε ως Οικουμενικό Πατριαρχείο να μεταδώσουμε προς πάσα κατεύθυνση και με τα ταξίδια του εκάστοτε Πατριάρχη και όλα τα μηνύματα που εκπορεύονται εκ Φαναρίου και με όλες τις πρωτοβουλίες τις οποίες αναλαμβάνουμε.

Ο σκοπός και η πρόθεσή μας είναι να συσφίξουμε τις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων και των λαών".

Νωρίτερα χθες το πρωί ο πατριάρχης Βαρθολομαίος και η συνοδεία του επισκέφθηκαν τους δύο εναπομεινάντες νεούς στην Ισπαρτα (Σπάρτη) της Πισιδίας, το ναό των Εισοδίων της Θεοτόκου και των Γενεθλίων της Θεοτόκου, όπου εψάλη τρισάγιο υπέρ της αναπαύσεως των "ειρηνικών και μαρτυρικών θανόντων".

Σήμερα, δε, πρόκειται να τελέσει λειτουργία σε ανοιχτό χώρο στα πετρομονάστια με τις λαξευτές εκκλησίες.

Η ΚΑΘΟΔΟΣ ΤΩΝ ΜΥΡΙΩΝ ΘΑΛΑΤΤΑ! ΘΑΛΑΤΤΑ!

Το 401 π.Χ. ο Κύρος ο Νεώτερος, γιος του Δαρείου Γ' και της Παρυσάτιδας, εκστράτευσε εναντίον του αδελφού του Αρταξέρξη Β' του Μνήμονα, του οποίου το θρόνο διεκδικούσε. Η μάχη έγινε το φθινόπωρο του 401 π.Χ. κοντά στο χωριό της αρχαίας Βαβυλώνας Κούναξα, σε μικρή απόσταση από τη σημερινή Βαγδάτη.

Στη μάχη αυτή ο Κύρος παρέταξε 100.000 βαρβάρους και 13.000 Έλληνες μισθοφόρους και ο Αρταξέρξης 900.000.

Στη σφοδρή σύγκρουση που έγινε οι Έλληνες έτρεψαν σε φυγή τις δυνάμεις του Αρταξέρξη, που ήταν απέναντι στην πτέρυγιά του. Αποτέλεσμα της μάχης ήταν να σκοτωθεί ο Κύρος και να διαλυθεί ο στρατός του, γιατί η εκστρατεία δεν είχε πια σκοπό.

Ο Τισσαφέρνης, σατράπης της Λυδίας, κάλεσε στη σκηνή του τους δέκα στρατηγούς - ηγέτες των Ελλήνων και τους δολοφόνησε με δόλιο τρόπο.

Μετά απ' αυτό, οι Έλληνες εκλέξαν νέους αρχηγούς, το Ξενοφώντα, το Χειρίσοφο και δέκα άλλους στρατηγούς, για να τους οδηγήσουν στην Πατρίδα τους. Ετσι οι Έλληνες - οι "Μύριοι" - κάτω από δυσμενείς συνθήκες ξεκίνησαν για την επιστροφή. Μετά από μεγάλες κακουχίες,

στερήσεις και συνεχείς συγκρούσεις με τους ντόπιους, πέρασαν τα Κουρδικά βουνά, μπήκαν στην Αρμενία, πάτησαν πια στο έδαφος του Πόντου, στα βόρεια παράλια της Μ. Ασίας, πορεύτηκαν ανάμεσα απ' τη χώρα των Σκηθυνών και την πέμπτη μέρα, έφτασαν σε ένα βουνό που λέγεται Θήκης! Ήταν Γενάρης του 400 π.Χ. Όταν ανέβηκαν οι πρώτοι Έλληνες στην κορυφή του, έβγαλαν μεγάλες κραυγές: "Θάλαττα! Θάλαττα!". Η θάλασσα αυτή ήταν ο Εύξεινος Πόντος.

Κατόπιν οι "Μύριοι" πέρασαν μέσα από την Κοχλίδα και αναγκάστηκαν να πολεμήσουν με τους Κόλχους, για να περάσουν και να φθάσουν στην Τραπεζούντα. Η Κολχίδα ήταν αρχαία χώρα της Μ.Ασίας, στα ανατολικά παράλια του Εύξεινου Πόντου.

Είναι γνωστή από την Αργοναυτική εκστρατεία. Εδώ βρισκόταν, σύμφωνα με τη μυθολογία, το "χρυσόμαλλο δέρας" που για την αρπαγή του έγινε η Αργοναυτική εκστρατεία.

Οι "Μύριοι" πορεύτηκαν δύο σταθμούς και επτά περασάγγες και έφτασαν στην Τραπεζούντα "πόλιν Ελληνίδα οικουμένην εν τω Ευξείνω Πόντω", όπως λέει ο Ξενοφώντας, αποικία των Σινωπέων στη χώρα των Κόλχων. Εδώ έμειναν περίπου τριάντα μέρες και απ' εδώ ορμώντας άρχισαν να λεηλατούν την Κολχίδα, για χάρη των

Τραπεζουντιών. Στη συνέχεια η "Μύριοι" έφτασαν στη Σινώπη και την Ηράκλεια του Πόντου και απ' εκεί αναχώρησαν για τη Θράκη.

Η "Κάθοδος των Μυρίων" δεν θα είχε αίσιο τέλος, αν δεν υπήρχαν οι ελληνικές πόλεις στα παράλια του Εύξεινου Πόντου. Ετσι οι "Μύριοι" έφυγαν από τον Πόντο, αφήνοντας πίσω τους τον Ποντιακό Ελληνισμό, που γνώρισαν τα κοινά ήθη και έθιμα και την πίστη στους ίδιους θεούς. Ο ιστορικός Ξενοφώντας, που παρακολούθησε σαν "παρατηρητής" όλη την εκστρατεία του Κύρου, εξιστορεί με λεπτομέρειες και παραστατικότητα την επιστροφή των Ελλήνων μισθοφόρων, που έγινε γνωστή ως "Κάθοδος των Μυρίων" στο έργο του "Κύρου Ανάβαση".

Όπως γράφει ο Πόντιος συγγραφέας Χρήστος Σαμουηλίδης στο βιβλίο του "ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ" (Εκδόσεις ΑΛΚΥΩΝ) οι Μύριοι "Είδαν μίαν άλλην Ελλάδα εκεί στην Ανατολή, που τη ζήτησε ο Ξενοφώντας και ήθελε να χτίσει ακόμα μια ποντιακή ελληνική πόλη, πιο μεγάλη κι από τις υπάρχουσες. Η νοσταλγία όμως και η κόπωση των ταλαιπωρημένων στρατιωτών του από την Οδύσσεια της Καθόδου, αλλά και άλλοι δευτερεύοντες λόγοι, ματαίωσαν τα φιλόδοξα σχέδια του αρχηγού των Μυρίων, στα τέλη του 5ου π.Χ. αιώνα"

Η εξέλιξη της ποντιακής διαλέκτου

Του Ν. Λαπαριδή
Φιλολόγου

Χαρακτηριστικό γνώρισμα της εξελικτικής πορείας της ελληνικής γλώσσας είναι η συντηρητικότητά της. Γι' αυτό απαντούμε στη Νεοελληνική γλώσσα πολλά αυτούσια και αναλλοίωτα στοιχεία της αρχαίας ελληνικής. Από αυτά πολλά επέζησαν, όπως ήταν, στην νεώτερη εποχή, αλλά και άλλα πολλά διαμορφώθηκαν σποραδικά στις διάφορες εποχές. Αν παρακολουθήσει κανείς αυτή την διαμόρφωση θα δει, πως υπάρχει μία εξελικτική συνέχεια. Και όσα στοιχεία χάθηκαν, δεν χάθηκαν όλα μαζί μέσα σε μία εποχή. Αλλά χάθηκαν ενωρίτερα, άλλα αργότερα και άλλα σε άλλα γεωγραφικά διαμερίσματα του ελλαδικού χώρου. Όμως όσα στοιχεία κατόρθωσαν να επιζήσουν, ευρέθηκαν και διατηρήθηκαν σε μερικές ελληνικές διαλέκτους.

Μία από αυτές, που διατήρησε στοιχεία της ελληνικής γλώσσας και μάλιστα τα περισσότερα, είναι η ποντιακή διάλεκτος. Η αιτία που διατήρησε αυτή ιδιαίτερα πολλά στοιχεία, οφείλεται καθαρά σε γεωγραφικούς και ιστορικούς λόγους.

Ο Πόντος, κλεισμένος από ψηλά και δύσβατα βουνά και περιβρεγμένος από τη Μαύρη θάλασσα, ήταν αποκομμένος από τον υπόλοιπο ελλαδικό χώρο. Με την ίδρυση της αυτοκρατορίας των Κομνηνών και μετά την άλωση της Τραπεζούντας από τους Τούρκους (1461) παρέμεινε στα χρόνια της τουρκοκρατίας απομονωμένος από τον υπόλοιπο ελληνισμό. Γι' αυτό και η ποντιακή διάλεκτος στην εξελικτική της πορεία δεν είχε την ίδια τύχη με την κοινή νεοελληνική γλώσσα. Εμεινε όσο μπορούσε πιο συντηρητική σε εξέλιξη και αφομοίωση, και γι' αυτό διατήρησε περισσότερα στοιχεία αρχαία και βυζαντινά από άλλα νεοελληνικά ιδιώματα και διαλέκτους.

Οι ρίζες της ποντιακής διαλέκτου φτάνουν ως την Ιωνική, την Ομηρική διάλεκτο. Στα ελληνιστικά χρόνια η ελληνική γλώσσα διαδίδεται και στα ενδότερα του Πόντου. Στους Βυζαντινούς χρόνους θεμελιώνεται η ελληνική γλώσσα σ' όλη την Ανατολή. Στα χρόνια της αυτοκρατορίας των Κομνηνών παρατηρείται η απομόνωση και διαφοροποίησή της από τις άλλες ελληνικές περιοχές σε ιδιαίτερα μορφή, η οποία με τον καιρό εξελίχθηκε στην ποντιακή διάλεκτο.

Στα χρόνια της τουρκοκρατίας ήταν πολύ φυσικό να μη μπορέσει να αποφύγει και αυτή την επίδραση της γλώσσας του κατακτητή, αλλά και να επιδράσει σ' αυτήν ομοιομορφικά με παραγωγικές καταλήξεις. Με το πέρασμα όμως των αιώνων η αλλοίωση έγινε τέτοια, ώστε η ποντιακή διάλεκτος να φαίνεται μια από τις δυσνόητες. Αποκομμένη, δηλαδή, από τον κορμό της ελληνικής γλώσσας, είχε άλλη εξέλιξη απ' ό,τι είχε η νεοελληνική. Αυτή η αποκοπή της και ο αποκλεισμός της στον Πόντο ήταν αιτία να κρατήσει πολλά στοιχεία από την αρχαία γλώσσα,

τα οποία διατήρησε μέχρι σήμερα ή ακέραια στον αρχαίο τους τύπο, όπως: άβρωτος, δίκλωπος, εμόν, έγκα, διπυρίζω, έμπαιδος, τρέξον κ.λ.π., ή παρεφθαρμένα και αλλοιωμένα σύμφωνα με φθογγολογικούς και γραμματικούς κανόνες, όπως: άκλερος (άκληρος), ζάντια (ενάντια), τσούνα (κύνα), αχπάνω (εκπαύω), εχτρέβω (εκτρέπω), λαλάτος (λάσας), αίχτρια (αιθρία), αγνέστικός (εκ + νηστικός), αχοιράχαντος (χοιράκανθος - σκαντζόχοιρος), λαχίδα (λάχος), λοιμική (λοιμός) κ.λ.π.

Σήμερα, μετά την Μικρασιατική Καταστροφή του 1922 και την ιστορική ανταλλαγή των πληθυσμών που επακολούθησε, η ποντιακή διάλεκτος, που ήρθε κι αυτή εδώ στον ελλαδικό χώρο μαζί με τους φυσικούς φορείς της, δέχτηκε μεγάλη καταλυτική σε βάρος της επίδραση από την νεοελληνική γλώσσα.

Οι συνέπειες της μεταφοράς της ή μάλλον της μεταφύτευσής της στην ελεύθερη εδώ πατρίδα είναι από γλωσσική άποψη μεγάλες. Η αφομοίωσή της από την νεοελληνική όλο και συντελείται σταθερά και γρήγορα. Βέβαια, όπου εγκαταστάθηκαν Πόντιοι κάπως μαζικά, ιδίως στην ύπαιθρο της Μακεδονίας, εκεί η διάλεκτος επιμένει και κρατιέται με λίγες αλλοιώσεις και φθορές. Στις άλλες περιοχές και πιο πολύ στα μεγάλα αστικά κέντρα η αφομοίωσή της από την νεοελληνική γίνεται σε μεγάλο βαθμό.

Υστερα από όλα αυτά σαν συμπέρασμα βγαίνει, ότι η ποντιακή διάλεκτος δεν διατηρείται γνήσια και αυτούσια, όπως ήταν στην εποχή της ανταλλαγής.

Όμως είναι πολύ ενθαρρυντικό ότι επιμένει να κρατηθεί, όσο μπορεί. Πιστεύουμε πως θα το πετύχει αρκετές γενεές σε πείσμα του χρόνου.

Αναδημοσιεύεται από το περιοδικό "Ποντιακή Εστία", Ιανουάριος - Φεβρουάριος 1978.

Δραστηριότητες Συλλόγων

1. Ο Μορφωτικός Σύλλογος "Ο Προμηθέας" πραγματοποίησε στις 19-20/7 στα πλαίσια "Προμηθιώτικα 2000" επιτυχημένες εκδηλώσεις.
2. Ο Μορφωτικός Σύλλογος "Η Καλλιθέα" πραγματοποίησε ένα διήμερο επιτυχημένων εκδηλώσεων, στις 26-27/7 στα πλαίσια "Καλλιθιώτικα 2000".
3. Ο Μορφωτικός Σύλλογος Γαλατινής Κοζάνης θα πραγματοποιήσει από τις 7 έως και 13 Αυγούστου σειρά καλλιτεχνικών εκδηλώσεων. Στις εκδηλώσεις θα συμμετάσχει και η ΕΛΒ με το μεγάλο χορευτικό.
4. Τριήμερο λαϊκό πανηγύρι διοργανώνει στις 4-5-6 Αυγούστου ο Σύλλογος Ποντίων Ξάνθης. Σχετική πρόσκληση έχει σταλεί στο τμήμα Νεολαίας της ΕΛΒ.
5. Ο Σύλλογος Κυβερσιανών Βέροιας θα πραγματοποιήσει για τις 4-5/8 ένα διήμερο παραδοσιακών εκδηλώσεων, με συμμετοχή καταξιωμένων καλλιτεχνών μας.
6. Ο Τουριστικός "Όμιλος Καστανιάς" διοργανώνει για τις 12 Αυγούστου παραδοσιακή βραδιά στην κεντρική πλατεία του χωριού.
7. Η Ομοσπονδία Συλλόγων Ελλήνων Ποντίων στην Ευρώπη και το Σωματείο "Άγιος Γεώργιος Περιστερώτα" θα πραγματοποιήσουν τελετή αποκαλυπτηρίων της προτομής του αείμνηστου επίημου Προέδρου της Ομοσπονδίας Συλλόγων Ελλήνων Ποντίων στην Ευρώπη. Η τελετή θα γίνει στο χώρο της Ιεράς Μονής Αγίου Γεωργίου Περιστερώτας, την Κυριακή 20 Αυγούστου και ώρα 11 π.μ.

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑ

Η προφορά του (Η, η) ητα στην ποντιακή διάλεκτο

του Παρχαριδή Γιώργου, Φιλολόγου

Σύμφωνα με τους γλωσσολόγους (Ερασμακή προφορά) οι αρχαίοι Έλληνες πρόφεραν το (Η η) ητα όπως προφέρουμε εμείς οι νεοέλληνες τα δύο (ε) έψιλον.

Αυτή η προφορά του (Η η) ητα παρέμεινε στην ποντιακή διάλεκτο μέχρι σήμερα σε ορισμένες περιπτώσεις, αλλά σαν ένα (ε) έψιλον π.χ. Η αρχαία ελληνική προφορά του 5ου και 4ου αι. π.Χ. της λέξης ΕΤΙΜΗΣΑ ήταν: ΤΙΜΕΕΣΑ (etimessa).

Στην ποντιακή διάλεκτο σήμερα το ΕΤΙΜΗΣΑ προφέρεται ΕΤΙΜΕΣΑ.

Η δασεία επηρέασε την προφορά του (Η η) ητα στην ποντιακή. Όλες οι λέξεις που αρχίζουν από ητα και δασύνονται, διατηρούν το ητα σαν ι (Ι) στην προφορά της ποντιακής διαλέκτου π.χ. ημέρα (imera), ήλιος (ilios), ημίσον (imson), ηλικία (ilicia), ήσυχος (isyhos).

Ενώ όμως προφέρουμε ηλικία, όπως στα νέα ελληνικά, λέμε συν-ελ-κος = συνήλικος. Δηλαδή η συν- στην αρχή της λέξης έδιωξε τη δασεία και οδήγησε σε διαφορετική προφορά.

Τα' εμέτερον: η λέξη προέρχεται, νομίζω, από την κτητική αντωνυμία εμός, ή, ον και όχι ημέτερος, α, ον, γιατί αν προερχόταν από το ημέτερος θα προφερόταν τ' ημέτερον (imeteron).

Αναλογικά προς το τ' εκείνετερον, τ' εσέτερον, που είναι νεότεροι ποντιακοί τύποι, έγινε από το εμός και τα' εμέτερον (emeteron).

Το θηλυκό άρθρο ή λόγω της δασείας προφέρεται ως ι (Ι).

Στις άλλες πτώσεις, γενική και αιτιατική ενικού, λόγω του τόνου, προφέρεται πάλι ως ι (Ι) π.χ. η χαρά (I hara), τη Δεσποινής (ti Despinis), την άνοιξη (tin anixi).

Το (Η η) ητα, όταν τονίζεται, διατηρεί την προφορά του ως ι (Ι) π.χ. μη (mi), μήλον (milon), μήνας (minas), κτήνον (htinon), βουλή (vouli), επή'α (eria), τιμή (timi), ζωή (zoi).

Εξαιρέση αποτελεί ο παθητικός αόριστος των ρημάτων π.χ. εγαπέθα (egapetha), εκοιμέθα (ekimetha), εφιλέθα (ephiletha), ετιμέθα (etimetha), εμετρέθα (emetretha).

Όλες οι άλλες λέξεις που έχουν (η) ητα και το προφέρουν οι Πόντιοι ως ι (Ι) υποθέτουμε ότι μπήκαν ύστερα στο λεξιλόγιό τους και είναι νεότερες π.χ. Κώστης (Kostis), Δημήτριος (Dimitrios).

Οι λέξεις που μπήκαν στην ποντιακή από την εκκλησιαστική ορολογία έχουν την προφορά του (η) ητα της πρωτοχριστιανικής εποχής του 3ου μ.Χ. αιώνα π.χ. ήματον (imarton), αμην (amin).

Οι ξένες λέξεις, λατινικές, αραβικές, τούρκικες κ.α., έχουν φυσικά την προφορά τους και δε δικαιολογούν (η) ητα ως ε παρά μόνον αναλογικά.

Ο ενεστώτας της οριστικής του είμαι στην ποντιακή είναι σαν το είμαι της νεοελληνικής. Το γ' ενικό εν' είναι νεότερος τύπος που διαμορφώθηκε κατά την πρωτοχριστιανική εποχή. Πρβλ. Επιστ. Αποστ. Παύλ. Ουκ ένι Ιουδαίος ή Έλλην...

Ο παρατατικός του είμι (=είμαι) διαμόρφωσε τον αδύνατο τύπο με ε. π.χ.

Ενικός: εμ' ή έμνε, εσ' ή εσνε, έτον.

Πληθ.: έμνε ή έμνεσε, εσνε ή εσνετεν, εσαν ή εταν.

Ο αόριστος β' της οριστικής έρθα, έγκα (= ήνεγκα) σχηματίζεται χωρίς χρονική αύξηση: θέμα ελθ- και εγκ- (ενεγκ-) κατόπιν συγκοπής.

Διατηρεί πάντα τη συλλαβική αύξηση που είναι ε (ε) φιλούμενο π.χ. ελέ'αμε, έπαιζαμε, ελύσσαξεν.

Η αύξηση αυτή μπαίνει και κανονικά και λανθασμένα στην αρχή της λέξης, όταν είναι σύνθετη π.χ.

Ανα(σπάλλω) -αόρ. εν έσπαλα αντί αν-ε-σπαλα, μπαίνω- εσ-έ-βα (εισ-έ-βην), καταβαίνω- έ-κατ-έ-βα, ενώ εβγαίνω- εξ-έ-βα κανονικά.

Η χρονική αύξηση χάθηκε και μπήκε η συλλαβή στη θέση της π.χ. ακούω- ήκουσα- έκ'σα, αγαπώ- ηγάπησα- εγάπεσα.

Η ποντιακή διάλεκτος συνθίξει το ε (έψιλον) και όπου δε χρειάζεται π.χ. έτον(ε), λέσ'ατον(ε), τον(ε) κ.λ.π. από-μένω αόρ. ε-π-εμ'ένεν αντί απ-ε-μ'ένεν (έλεξη).

Διατηρεί τα θηλυκά σε -ος (σύνθετα κ.λ.π.) της αρχαίας, ενώ η νεοελληνική τα μετέτρεψε σε -η π.χ. ο, η, έμορφος (εμ-μορφος), ο, η, άσκεμος (ά-σχημος), ο, η άλαλος (ο, η άλαλος), ο, η άκλερος (ο, η άκληρος).

Πολλά θηλυκά σε -η της αρχαίας μετατράπηκαν σε -έσσα στην ποντιακή κατά το χαρίεις -εσσα -εν π.χ. ο καλός -έσσα -ον, ο άλλος -εσσα -ο, ο μοναχός -εσσα -ον.

Άλλα θηλυκά τα σχηματίζει σε -αίνα κατά το μέλας -αίνα -αν π.χ. μακροχέραινα, πιπιλομάταινα (δεν υπάρχει -η).

Όπου αλλού υπάρχει η (Ι) αντί ε (ε) σημαίνει ότι στη λέξη εσχάστηκε ένα διάστημα και όταν επανήλθε, μπήκε με τη νέα της μορφή (χριστιανισμός - ειδωλολατρεία), π.χ. Αθηνά (Athina).

Με το πέρασμα του χρόνου αλλοιώθηκαν οι λέξεις και χάθηκαν φωνήεντα: π.χ. το ο: παιδί'ν, το ε: θέλ'ς, το ου: 'κι, το (ε) έψιλον σπάνια χάνεται: π.χ. εν-έμ'ένεν, εδ-έ-βεν. Κατά το βασιλέας (εκ της αιτιατικής του βασιλεύς) έχουμε: σκνέας, σκατέας, κουντέας. Επίσης η φουρέα, η καλαθέα, η διχερέα.

Το ρ @ επηρέασε την προφορά του (η) ητα και (υ) ύψιλον που το συνοδεύει π.χ. κηρός- κερίν, ξηρός- ξερός, χήρα- χέρα. Το φαινόμενο παρατηρείται και στη νεοελληνική.

Προφορά του (η) ητα ως (ε) έψιλον: μέσε - μέση, εγεννέθα - εγεννήθην, δεξαμένε -δεξαμένη, εγάπεσα -ηγάπησα, χαμελέτε, κλέφτερες, πεγάδ', εφιλέσα, κερίν, έκ'σα, πρέσκουμαι, εκοιμέθα, ετελέθα (τελεσ-), ζελεύω, σσπεμένος, εκτίνε, ζεμία, ασχώρετος, καλοσύνε (και ύστερα καλοσύνια).

Εύχομαι η εργασία μου αυτή να είναι ένα ερέθισμα προς αυτούς που ξέρουν ποντιακά και ενδιαφέρονται να συνεχίσουν την έρευνα.

Ίσως βοηθούμε και τους γλωσσολόγους να βρουν μυστικά της αρχαίας μας γλώσσας άγνωστα μέχρι σήμερα.

Η ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ

Του Γιάννη Μελετιδη

Ενδυμασία - υπόδηση και κοσμήματα

Η ενδυμασία ήταν προσαρμοσμένη στις κοινωνικές συνθήκες της εποχής και στις κλιματολογικές ανάγκες. Ο νεωτερισμός μπήκε πολύ αργά και δειλά. Περισσότερο επηρέαζε την ενδυμασία των κατοίκων των αστικών κέντρων και λιγότερο της υπαίθρου. Η ποντιακή ενδυμασία δεν είχε ομοιότητες με την ενδυμασία των άλλων ομογενών της Μ. Ασίας.

Ομοιότητα παρουσίαζε η ανδρική ενδυμασία κυρίως με της Χίου, της Κρήτης και των άλλων νησιών του Αιγαίου. Η γυναικεία παρουσίαζε ομοιότητα κυρίως με την Κυπριακή, της Σαλαμίνας, Κύμης, Αίγινας, Μεγάρων και Μάνης. Γενικά η ενδυμασία και η υπόδηση τόσο η ανδρική, όσο και η γυναικεία, ήταν σχεδόν ομοιόμορφες σ' όλο τον Πόντο και το Καρς.

Α. Ανδρική ενδυμασία:

1. Το καμίσ' (πουκάμισο). Ήταν φτιαγμένο από άσπρο πανί, χασέ, λινό ή από καννάβικο ύφασμα και το φορούσαν κατάσαρκα, όπως ακριβώς το σημερινό φανελάκι. Είχε στενό γιακά και ευρύχωρα μανίκια. Υπήρχαν και μεταξωτά πουκάμισα που τα φορούσαν συνηθώς οι νέοι και οι νιόγαμπροι.

2. Το σάβρακον, που λεγόταν και ίστονη (στην τουρκική). Το έφτιαχναν από καννάβικο ύφασμα ή από χασέ. Το έδεναν στη μέση με λεπτή ταινία (βρακοζών) και έφτανε ως τον αστράγαλο, όπου στένευε. Το καμίσ' και το σάβρακο, δηλαδή τα δύο μαζί, τα έλεγαν καμισώβρακα.

3. Το γελέκ' (γελέκι). Ήταν φτιαγμένο από βαμβακερό ύφασμα χωρίς μανίκια. Ήταν φοδραρισμένο. Έφτανε από το λαιμό ως τη μέση. Κουμπωνόταν μπροστά, σταυρωτά, με κουμπιά (κοτσάκα) και είχε τσέπη στη δεξιά πλευρά. Το φορούσαν πάνω από το καμίσ'. Άλλο είδος γελεκιού ήταν το λεγόμενο τζαμαντάν (τουρκικά), που το κατασκεύαζαν από τσόχα κόκκινη ή λιλά και από εγχώριο μαύρο σάλι. Είχε δύο τσέπες σε κάθε πλευρά, που βρίσκονταν περίπου στο ύψος του στήθους. Το τζαμαντάν είχε και κεντήματα από διάφορα χρώματα (τιρχύλλα).

4. Η ζιπούνα ή ζουπάνα (εντερή στην τουρκική). Έφτανε από το λαιμό ως τη μέση και πολλές φορές ξεπερνούσε τα γόνατα. Υπήρχαν δυο είδη. Η πρώτη ήταν σταυρωτή με διπλό στήθος, όπου άλλοτε έβαζαν το δεξιά μέρος πάνω στο αριστερό και άλλοτε πάλι αντίστροφα.

Κουμπωνόταν πάνω στους ώμους με ένα ή δυο κουμπιά βαμβακερά μαύρα ή γαλάζια. Αυτό το είδος της ζιπούνας το φορούσαν πάνω από το πουκάμισο. Η δεύτερη διέφερε από την πρώτη στο ότι το στήθος ήταν ανοιχτό από το λαιμό ως κάτω και το φορούσαν πάνω από το γιλέκο.

Ζιπούνα φορούσαν και οι γυναίκες. Και τα δύο είδη της ζιπούνας είχαν μανίκια και τσέπη. Πολλές ζιπούνες είχαν κεντήματα στα μανίκια και στις άκρες. Έφτιαχναν τη ζιπούνα από ύφασμα κανναβιού, μάλλινο ή βαμβακερό. Οι κάτοικοι των πόλεων φορούσαν ζιπούνες μεταξωτές που είχαν χρώμα σκούρο πράσινο ή βυσσινί.

5. Το σαλβάρ (παντελόνι). Ήταν φτιαγμένο από χοντρό μάλλινο ύφασμα ή από βαμβακερό χωρίς φόδρα. Επειδή ήταν φαρδύ, σχημάτιζε πολλές κάθετες πτυχές μπροστά και πίσω. Το σαλβάρ μπροστά είχε μια σχισμή (τσιλτεφέρ, από το τσιλτεύω = ουρώ) χωρίς κουμπιά. Στο άνω μέρος (ζουζάκ') και περιφερειακά δενόταν το σαλβάρ στη μέση με το βρακοζών (χοντρή κλωστή) που τα άκρα του κατέληγαν σε φούντες (πισκιά).

6. Καραβάνα. Ήταν ένα είδος σαλβάρ, όμοιο περίπου με το κρητικό, που το πίσω μέρος της λεγόταν κουίρουκ (ουρά). Καραβάνα φορούσαν και τα μικρά αγόρια και τα κορίτσια.

7. Το ποτούρ'. Το φορούσαν όπως το σαλβάρ' και ξεχώριζε απ' αυτό στο ότι, ενώ στο άνω μέρος ήταν πολύ φαρδύ, από τα γόνατα και κάτω στένευε, όπως η ζίпка περίπου. Το ποτούρ' το έφτιαχναν από εντόπιο μάλλινο ύφασμα.

8. Η ζίпка, που λεγόταν και ζίφκα ή ζίβρα ήταν ένα είδος πανταλονιού που δενόταν στη μέση με το βρακοζών. Σχημάτιζε πολλές πτυχές μπροστά και περισσότερες πίσω. Το πλάτος της ζίπκας όσο πήγαινε προς τα κάτω στένευε και πιο πολύ και κατέληγε στα βρακοπόδια. Στα πλάγια είχε δυο σχισμές κεντημένες, που χρησίμευαν για τσέπες. Έφτιαχναν τη ζίпка από χοντρό μάλλινο ύφασμα και είχε συνηθώς χρώμα καφέ ή μαύρο. Όσοι φορούσαν

ζίπκας τους ονόμαζαν ζίпкаλήδες.

9. Τοισρούπασι. Ήταν ένα είδος στενής βράκας που το φορούσαν στην ώρα της εργασίας.

10. Η σαλταμάρκα. Ήταν ένα πανωφόρι από μαύρη ή καφέ τσόχα. Είχε μανίκια που στις άκρες ήταν σχιστά και κεντημένα. Το μπροστινό μέρος ήταν

ανοιχτό χωρίς κουμπιά. Είχε στα πλευρά από μια τσέπη κεντημένη. Τη σαλταμάρκα συνήθως την έριχναν στη πλάτη και ήταν ένα είδος σακακιού. Τη φορούσαν στις γιορτές πάνω από τη ζιπούνα.

11. Η τζόχα. Ήταν ένα είδος σαλταμάρκας φτιαγμένη από μάλλινο ύφασμα και τη φορούσαν πάνω από τη ζιπούνα. Είχε χρώμα μαύρο ή χακί. Η τζόχα είχε δύο τσέπες, ανά μία σε κάθε πλευρά. Τσόχα φορούσαν και οι γυναίκες, με τη διαφορά ότι η γυναικεία ήταν πιο μακριά. Ορισμένοι φορούσαν τζόχα που είχε και φόδρα.

12. Η γούνα. Ήταν φτιαγμένη από τσόχα μαύρη, καφέ ή χακί και έφτανε ως τα πόδια. Είχε για φόδρα γούνα αρνιού, αλεπούς ή και αρκούδας. Τα μανίκια ήταν ευρύχωρα, μακριά και είχαν φόδρα από πανί. Είχε δυο τσέπες (ανά μία κάθετες στις πλευρές). Μπροστά ήταν ανοιχτή χωρίς κουμπιά.

Σε πολλά είδη γούνας το μέρος του ανοίγματος είχε γούνα διαφορετική από την εσωτερική. Γούνα φορούσαν συνηθώς οι ηλικιωμένοι. Υπήρχε ένα είδος γούνας που έφτανε ως τη μέση και την έλεγαν "κοντογούν", ενώ η μακριά λεγόταν "μακρογούν".

13. Η τζιουμπέ ή τζιμπά. Είχε το σχήμα της γούνας από τσόχα ή καστάρ', αλλά χωρίς γούνα και τη φορούσαν ορισμένοι κάτοικοι των αστικών κέντρων.

14. Το μασλάχ. Ήταν ένα είδος κάπας που έφτανε ως τα γόνατα. Μπροστά ήταν ανοιχτό και το έδεναν με δυο κορδόνια. Είχε χρώμα σκούρο. Το φορούσαν συνηθώς στους χειμερινούς μήνες.

15. Ο αμπάς. Ήταν ένα είδος σακακιού από χοντρό ύφασμα με στενό γιακά.

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

Ο Βέβαιας προσκυνητής...

Του αείμνηστου Φίλωνα Κτενίδη

- Στοφορίνα, ντό λές; Θα πάμε;
- Πόσα φορές είπα σ' ατό!..

Τ' αυτοκίνητα κολαί. Εσύ τέρεν ν' εφτάς τ' ετοιμασέας ντο πρέπ'. Μη ανασπάλ'τα και την γιαπουντσάν... Αμον ντο λέγνε ακιαπάν πολλά κρύον εφτάει... και ίλιαμ ίλιαμ την νύχταν.

- Ντό ετοιμασέας!.. Θα κοινωνίζομε χόσ'. Για την παραμονήν θα πέρομε με τ' εμας, τινιαχτά φασούλια, κρομμύδια και δύο - τρία ντομάτας.

- Είπες θα κοινωνίζομε; άμαν ακόμαν 'κ εξωμολογήθεις...

- Ατό τ' εσόν δουλειάν 'κ έν.

- Πώς 'κ έν, πρώτα εγώ πρέπ' να δίγω σε "άφεισιν αμαρτιών", εμέναν βασανίγς κάθαν ημέραν...

- Αμώ σε εριστέραν!..

**

Τ' άλλο την ημέραν, παραμονή της Παναγίας, Παρασκευή ξημερώματα, ο Βέβαιας κι η Στοφορίνα, εκάτσαν 'ς σ' έναν λεωφορείον τη Κοζάνης και εχπάσταν για την Σουμελά την Παναγίαν.

Εκατήβσαν ατς 'ς σό "Γρα - Γρού" - έναν τικιανόπον αφκά 'ς την άκραν τη χωρή της Καστανιάς. Επ'αν απ' έναν καβέν κι εντόκαν τον ανέφερον.

Εσέβαν 'ς σο χωρίον. Περιβόλια, κεπία, και δέντρα με τα γεμισία γομάτον δεξιά και αριστερά. Και νερά... νερά... αλού πεγάδια κι' αλλού εσοροσταρίαζαν τ' αυλάκια.

- Τζίπ Ματσούκας χωρίον, λέει η Στοφορίνα τον Βέβαιαν...

- Ναι... ναι!.. Αχ και να μη εφόρναν φυστάνια οι γυναίκ' και τα κορίτσια... Εκ'σες πως καλατζεύνε; Την

γλώσσαν εμουν, άμον ανθρόπ'!.. Εκ'σες εκείνο το κορτσόπον ντ' άγνα ελάλνεν το χτήνον αθε; Να Απρίλα... Να Απρίλα!.. Κρούει 'ς σο νου σ' Στοφορίνα; Εμεις πα είχαμε Απρίλαν! Εκείνο τα' ασπροκάτσον το χτήνον εμουν!..

- Καλόν, καλόν, λέει κι η Στοφορίνα και στέκ' 'ς σον ανέφορον να παίρ' ολίγον ανάσμιαν, ν' αναπάεται!.. Στέκ' κι ο Βέβαιας.

Τερεί ίνας τον άλλον και μυρίσκουνταν τον αέραν...

- Βέβαια, λέει η Στοφορίνα και η λαλία τα τρομάζ' εθαρρείς και θα κλαίει. Βέβαια ντό μυρίζ;

Καλομυρίσκειται κι ο Βέβαιας και λέει ατεν:

- Μαντρί μυρωδιά... Στοφορίκα να υβρίζ' ατον και 'ς σο τέλος, λέει ατόν, ρωμείκα:

- Τζό, αγούτον τον εφέντην, γιατί εφέκες ατον χωρίς μαλλίν;

- Μουσιού, λέει κι Αρμέντς, κίουζέλ - κιπάρης είπες, πρόξενος είπες, αλαγκλαί ξύρισα, τσακατσέρι καμωμένο έκανα... άμον ντο είπες! Αούκες;

- Ναι ερίφ, και ντο είπα εγώ;

- Είπες εφτάς εφέντην όμορφο, Εγγλέζικος πρόσωπος.

- Ναι! Σκύλ' υιέ, εκούίξεν κι Αχιλλέας, εγώ είπα σε ν' εφτάς ατόν άμον εγγλέζικον πρόσωπον 'κ είπα σε ν' εφτάς ατόν άμον αρμένικον πρόσωπον και εγγλέζικον!..

- Αούκες!..

Ο "κεμαλικός εθνικισμός" (αυτόν στον οποίο δήλωσε ότι παραμένει πιστός και ο νεοεκλεγείς πρόεδρος της Τουρκικής Δημοκρατίας κ. Α. Σεζέρ) είχε ως στόχο τη "Ρωμιοσύνη και τον Αρμενισμό"

Παράλληλα και αντίδρομα

Του Νεοκλή Σαρρή*

Στις 13 του Μάη του 1999 τα ελληνικά στρατεύματα αποβιβάζονταν στη Σμύρνη. Σε μία εβδομάδα, δηλαδή στις 19 του ίδιου μήνα, ο Μουσταφά Κεμάλ αποβιβαζόταν στη Σαμφούντα. Πριν από λίγα χρόνια, προλογίζοντας το έργο ενός άξιου Τούρκου Μαυροθαλασσίτη συγγραφέα, του Ομέρ Ασάν "Ο Πολιτισμός του Πόντου", σημειώνα την παραλληλία των δύο γεγονότων που συνεχίζουν να σηματοδοτούν ανεξίτηλα το ιδεολογικό συγκείμενο των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Και υπογράμιζα ότι η προβληθείσα τότε αιτιολογία για αμφότερα ήταν κοινή:

Και οι δύο αποβιβάσεις "... εγκρίθηκαν και υποστηρίχθηκαν από τους "συμμάχους". Ο σκοπός των ελληνικών στρατευμάτων που ενεργούσαν επίσημα εν ονόματι των "συμμάχων" ήταν η προστασία του ρωμαϊκού πληθυσμού της Ανατολίας, που υπέφερε κατά την περίοδο δράσης του "Ένωση και Πρόοδος" και εξακολουθούσε να υποφέρει από τους αντάρτες (τσέτες). Σύμφωνα δε με την εντολή που πήρε ο Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ από τον σουλτάνο και τους "συμμάχους" το καθήκον του ήταν του ίδιου περιεχομένου για την περιοχή της Μαύρης Θάλασσας. Η επίσημη αποστολή του ήταν η προστασία των Ρωμιών της Μαύρης Θάλασσας, οι οποίοι υπέφεραν από τους ίδιους αντάρτες και η επιβολή (στην περιοχή) της τάξης" (η μετάφραση του κειμένου μου είναι από την ελληνική έκδοση, η οποία κυκλοφορήθηκε στη Θεσσαλονίκη πριν από λίγους μήνες).

Το πώς καταστρατηγήθηκε η εντολή από τον Μουσταφά Κεμάλ και αντί να προστατεύσει τους Ρωμιούς του Πόντου κατόρθωσε να συσπειρώσει γύρω του τους δωσίλογους του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, τους εγκληματίες πολέμου του "Ένωση και Πρόοδος" - δηλαδή αυτούς τους οποίους θα έπρεπε να πησαυέσει - είναι η αιχμή του δόρατος. Γιατί το αποτέλεσμα ήταν να συμβεί ακριβώς το αντίθετο από το σκοπούμενο. Και που κατ' ουσίαν συγκροτεί το ιδεολογικό βάθος του εθνικιστικού καθεστώτος της Αγκυρας. Το βασικό αίτημα που διατυπώθηκε στα συνέδρια της Ερζουρούμης και Σεβαστείας, τα οποία συνεκλήθησαν τον ίδιο χρόνο από τον Μουσταφά

Κεμάλ, όπως παρατηρεί σειρά από επιφανείς σύγχρονους Τούρκους ερευνητές, δεν στρεφόταν εναντίον των συμμάχων ούτε βέβαια ήταν εναντίον του ιμπεριαλισμού. (Ενας μάλιστα ερευνητής πικρόχολα χαρακτηρίζει την όποια εναντίωση στις ιμπεριαλιστικές χώρες ως αποτέλεσμα της μη αναγνώρισης της Τουρκίας από αυτές ως ισότιμης ιμπεριαλιστικής χώρας).

Τα παραπάνω συνέδρια που οριοθετούν τον "κεμαλικό εθνικισμό" (αυτόν στον οποίο δήλωσε ότι παραμένει πιστός και ο νεοεκλεγείς πρόεδρος της Τουρκικής Δημοκρατίας κ. Α. Σεζέρ) έχουν ως στόχο τη "Ρωμιοσύνη και τον Αρμενισμό", δηλαδή πρόκειται για κάθε εναντίωση στις σύνοικες με την τουρκική χριστιανικές εθνότητες. Μία πολιτική που δεν έστεργε να αναγνωρίσει και στα 4.5 εκατομμύρια Ρωμιούς και Αρμένιους πολιτική συνδιαχείριση της κοινής πατρίδας. Και τα υπόλοιπα 12 εκατομμύρια μουσουλμάνοι - ανεξάρτητα της εθνικής ή εθνοτικής τους προέλευσης - έπρεπε να αποδεχτούν να τους επιβληθεί μία κατασκευασμένη ταυτότητα Τούρκου.

Είναι τυχαίο μήπως ότι κανείς (ούτε Έλληνας ούτε Τούρκος αλλά ούτε και ξένος ερευνητής) δεν αναφέρεται σ' αυτό το πλήθος των εκατομμυρίων που, οδηγημένο από τον πολιτικό αποκλεισμό στη φυσική εξόντωση και στην τελική εκδίωξη από τις εστίες του, υπήρξε θύμα εθνοκάθαρσης. Με πόση υποκρισία, αλήθεια, αναμασώνται εκείνα "και πως περνούσαν καλά, και τι ευτυχία ήταν εκείνη, και πως αγαπιούνταν οι Έλληνες με τους Τούρκους κάτω από το οθωμανικό καθεστώς, και πως επήσαν - Έλληνες και Αρμένιοι μονομερώς θύματα του ιμπεριαλισμού και του ολέθριου εθνικισμού".

Καμία κουβέντα για την ταμπακίερα. Με την ίδια συλλογιστική καλύτερα περνούσαν οι Έλληνες κατά την επιταχυνόμενη δικτατορία και ιδιαίτερα οι αριστεροί!!! Η πολιτική ισότητα και η αρχή της χαλαρής ομοσπονδίας δεν συζητούνται στις μέρες μας για τους λησμονημένους Κούρδους, προωθούνται

όμως, από τους πολιτικούς κληρονόμους εκείνων που δεν το έπραξαν όταν έπρεπε στις αρχές του αιώνα για τους Έλληνες και τους Αρμένιους - και ό,τι δεν πράττουν οι ίδιοι κληρονόμοι σήμερα για τους Κούρδους, το κατορθώνουν στην Κύπρο. Αναντιρρητα, αν η εφαρμογή αυτών των αρχών είναι ορθή, έρχεται σε αντίθεση με τον εορτασμό της 19ης του Μάη ως μέρας συγκράτησης της Νέας Τουρκίας. Γιατί έτσι βεβαιώνεται η παρατήρηση του Τανέρ Ακτσάμ ότι η σύγχρονη Τουρκία έχει αναδυθεί μέσα από θάλασσες από το αίμα εκείνων που έπεσαν θύμα εθνοκάθαρσης. Και ένα βήμα μπροστά, δικαιώνεται και η άποψη που θέλει τη 19η Μαΐου ως μέρα μνήμης της γενοκτονίας των Ποντίων. Αντίδρομα και παράλληλα. Οι δύο όψεις του ίδιου πάντα νομίσματος κατ' αντιστροφή και σύζευξη!!

* ΝΕΑ 20-21/5/2000

Ο Νεοκλής Σαρρής είναι καθηγητής της Κοινωνιολογίας της Ιστορίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

23 Χορτοθέρ' 2000

ΤΟ ΣΥΝΑΠΙΑΝΤΕΜΑΝ

Δύο χιλιάδες Χορτοθέρ' είνιες τα' εγγαλόπα σ' κι απεσ' εσενκες Σουμελά τα νείκα τα παιδόπα σ'.

Τα' Ακρίτα τα τρισέγγονα των Κομνηνών κλαδία τ' εμέτερον το αύριον, είν' τη ζωής κρενία.

Με τα φτερά σ' εσκέπασες Σουμελά Παναγία αβου το ΣΥΝΑΠΙΑΝΤΕΜΑΝ σα πρασινα ραχία.

Ποντιοπούλα ανεγκαστα για μάθηση διψουνε την ιστορίαν ζωντανόν στην ψήν ατούν κρατούνε.

Την στραταν το θα πορπατούν οι νέοι ερθαν χαράζνε και των παππούδων την ζωήν μαθάνε και χορτάζνε.

Αναστορούν τα παλαιά φαία και δουλείας σον Πόντον όπως έζησαν τα καλά τα χρονιάς.

Αναστορούν τα παλαιά όλα εκείν' τα χρόνια τον Πόντον τον Ανάσπατον, το έσειραν τα πόνια.

Αναστορούν τοι παλαιούς που άταφοι επέμαν σα Αγια εκίν' τα χώματα, πολλά καιρόν ενέμαν.

Σον τόπον π' εσκουντούλιζεν, εγάπ', φιλοξενία όλα σαχτάρια έντανε, χαμός, Γενοκτονία.

Ατώρα βάλνε σην σειράν οι νέοι κι όλα μετρούνε πρώτα την αναγνώρισην λέν' θα δρομολογούνε.

Τ' Ακρίτα κουβαλούν τον νουν, την ψήν και την καρδιαν θα κρούν' μούσταν σα στόλια τουν για την Γενοκτονίαν.

Θα λένε τοι τρανούς σην γην μη ζούνε με το ψέμαν το είκος' δύο έντονε ποτάμ' σον Πόντον τα' αίμαν.

Με αγάπη στη Νεολοία μας
την πιο αγνή και δυναμική Νεολοία
Κων/νος Ανδρεάδης
Λιποχώρι Πέλας

Σημ. "Αργοναύτη": Αφιερωτικό "Το συναπάντεμαν" του αγαπητού συμπατριώτη μας κ. Κωνσταντίνου Ανδρεάδη.

Μέσα από τους στίχους δίνονται ευκαιρίες στον αναγνώστη ν' ανακαλύψει πόση βαθιά και πλούσια είναι η εμπνευση του δημιουργικού, πόση ανεξάντλητη είναι η ποιητική του ποντιόφλεβα.

Ο ποιητικός λόγος του κ. Ανδρεάδη κυλάει μέσα από θελκτικές και πονεμένες περιοχές της ιστορίας του Ποντιακού Ελληνισμού, για να μας μεταφέρει βαθιά συγκίνηση και δημιουργικό προβληματισμό.

Σας σφίγγουμε το χέρι, αγαπητέ κ. Ανδρεάδη.

Ιστορικές μορφές

Ιασονίδης Λεωνίδας (1884-1959)

Πολιτικός και νομικός.
Γεννήθηκε στην Πουλιαντζάκη του Πόντου.
Μεγάλωσε και έμαθε τα πρώτα γράμματα στη γενέτειρά του και στη συνέχεια φοίτησε στο ημιγυμνάσιο Κερασούντας και αμέσως μετά στο Φροντιστήριο Τραπεζούντας.
Σπούδασε νομικά στην Κωνσταντινούπολη, αποφοιτώντας με άριστα.
Αργότερα σπούδασε πολιτικές και νομικές επιστήμες, στο Παρίσι, όπου αποφοίτησε το 1915. Κατά την περίοδο του Α' παγκόσμιου πολέμου, ο Α. Ιασονίδης έφυγε από τη Γαλλία και μέσω Ρουμανίας έφτασε στο Ροστόφ της Ρωσίας, όπου και εμπύχωσε τις ελληνικές κοινότητες του Καυκάσου.

Το 1917, τόσο η περιοχή του Καυκάσου όσο και της Κριμαίας είχαν πλημμυρίσει από Πόντιους πρόσφυγες, που κατέφυγαν εκεί για να σωθούν από τις σφαγές των Τούρκων. Την εποχή εκείνη, κατά χιλιάδες έφταναν στο Βατούμ ψηφίσματα των

Ποντίων από όλη τη Νότια Ρωσία για να διακηρξουν την πίστη τους στην ανεξαρτησία του Πόντου.

Ο Ιασονίδης με τα ψηφίσματα 1.500.000 σκλαβωμένων Ελλήνων του Πόντου και ως εκπρόσωπος του Εθνικού Συμβουλίου των Ελληνικών Κοινοτήτων πήγε στο Παρίσι και με σθένος αγωνίστηκε, με τη συμπαράσταση του Ελ. Βενιζέλου, για την ανεξαρτησία του ελληνικού Πόντου.

Για όλους αυτούς τους ηρωικούς αγώνες του, καταδικάστηκε ερήμην σε θάνατο. Επειδή, όμως, οι Τούρκοι δεν μπορούσαν να τον συλλάβουν, έπιασαν τον 27χρονο αδελφό του και τον έκαψαν ζωντανό.

Από το 1923, που ήρθε στην Ελλάδα, και ως το 1952, δηλαδή επί 29 χρόνια, συμμετείχε ενεργά στην πολιτική ζωή της χώρας και εκλέχτηκε οχτώ φορές βουλευτής και δύο γερουσιαστής, ενώ χρημάτισε πολλές φορές υπουργός, καθώς και γενικός διοικητής της Βόρειας Ελλάδας. Πέθανε στις 29 Ιουλίου του 1959.

Ο Λεωνίδας Ιασονίδης, μία φυσιογνωμία με πανελλήνια εμβέλεια και κύρος, έγινε ο πολιτικός οραματιστής της Δημοκρατίας του Πόντου, ο προστάτης των προσφύγων της μικρασιατικής καταστροφής, ο ανιδιαιτέλης υπηρέτης του ποντιακού λαού, ο αθεράπευτος νοσταλγός του Πόντου.

Το Ποντιακό Σωματείο "Παναγία Σουμελά" εξέδωσε, το 1983, το βιογραφικό λεύκωμα "Λεωνίδας Ιασονίδης", αφιερωμένο στη μνήμη του.

Κοινά χαρακτηριστικά οι Πόντιοι και οι Κρητικοί έχουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά

α) Ο χορός. Οι Πόντιοι και οι Κρητικοί, όταν χορεύουν, όλοι τους από τον πρώτο που σύρει το χορό, μέχρι τον τελευταίο, χορεύουν τον ίδιο σκοπό.

Όλοι τους, όμως, οι άλλοι Έλληνες, όταν χορεύουν, ο πρώτος που σύρει το χορό κάνει τα τσαλιμάκια του, τα ναζάκια του, τα σκέρτσα του, τις χαριτωμένες κινήσεις του, πηδάει ψηλά, χτυπά τα πόδια του κ.λ.π. αυτός

είναι ο αρχηγός, ενώ οι άλλοι χορευτές που τον ακολουθούν, δεν χορεύουν αρμονικά κυρίως οι τελευταίοι της ουράς, οι οποίοι αισθάνονται κάποια μειονεκτικότητα, πράγμα το οποίο δεν συμβαίνει όταν χορεύουν οι Πόντιοι και οι Κρητικοί, γιατί σ'

αυτούς και ο τελευταίος της ουράς κάνει τα νάζια...

Ο χορός, ο τρόπος που χορεύουν, οι κινήσεις τους κ.λ.π. έχουν κάποια σχέση με την πολιτική.

Οι Πόντιοι και οι Κρητικοί χορεύουν όλοι μαζί τον ίδιο

Η φιλοξενία των Ποντίων

Ο λαογράφος Δ. Λουκάτος (βλέπε "Ποντιακή Στοά", 1975 - 1984, σελ. 23), ο οποίος είχε λάβει μέρος στο αλβανικό μέτωπο κατά τον Ελληνο - Ιταλικό πόλεμο, περνώντας, κατά το γυρισμό του, από το ποντιακό χωριό Αγραπιδιά της Φλώρινας, δέχτηκε την πατροπαράδοτη φιλοξενία των Ποντίων κατοίκων του, και γράφει: "Γνωρίσαμε χαρακτήρες καλούς και κακούς, ξεχωρίσαμε χωριά φιλόξενα και πρόθυμα, ανάμεσα σ' άλλα άπονα και άψυχα. Ο δρόμος μας δρόμισαν με νερό, άλλοι ζήτησαν για ένα κομμάτι ψωμί να πάρουν τα άρβυλα και τις κουβέρτες από πάνω μας!..

Μα οι πρόσφυγες, όπου τους συναντάμε, μας κοίταζαν με στοργή... Κατέβηκαν στους δρόμους κι άνοιξαν διάπλατα την αγκαλιά τους και μας είπαν: "Παιδιά μας, ελάτε στα σπίτια μας. Ελάτε να φάμε ό,τι έχουμε και ξεκουραστείτε. Ελάτε να σας πλύνουμε τα πόδια και να σας ξεψειρίσουμε. Μην ντρέπεστε. Ο πόνος σας είναι και δικός μας πόνος".

Στη συνέχεια ο Δ. Λουκάτος περιγράφει πως τον σταμάτησαν οι Πόντιες γυναίκες, έχοντας στις ποδιές τους ψωμί και τυρί και στα χέρια τους τσουκάλια με γιαούρτι και πως τους μίλησαν οι γέροι.

- "Μείνε εσύ, παιδί μου. Φαίνεσαι πολύ κουρασμένος. Θα ξεκουραστείς όσες μέρες θέλεις και ύστερα πάλι παίρνεις δρόμο", του είπε ένας γέρος Πόντιος.

Ο Δ. Λουκάτος κάθησε στο χωριό Αγραπιδιά της Φλώρινας εβδομήντα ολόκληρες μέρες και με νοσταλγία και συγκίνηση, καταλήγει:

"Πρόσφυγες! Πόσες φορές το σκέφτηκα με τύψεις πως δεν τους φερθήκαμε όπως έπρεπε οι άλλοι Έλληνες. Τους κάναμε συχνά να ντρέπονται να πουν πως εί-

ναι πρόσφυγες. Τους είπαμε τουρκόσπορους και τους κοιτάξαμε με μίσος, όταν δεν ψήφισαν το κόμμα μας. Δεν τους δεχθήκαμε με στοργή. Κι όμως, ο ερχομός τους στην Ελλάδα στάθηκε σταθμός στην ιστορία της καινούργιας μας ζωής. Μαζί με τις συνήθειές τους, τις γνώσεις τους, τις λαϊκές τους τέχνες, έφεραν στην Ελλάδα την πλατύτερη σκέψη τους, την απέραντη ανατολίτικη ψυχή τους, τις φιλόξενες καρδιές τους, όλο καλοσύνη κι ανθρωπιά.

Μπήτε στο σπίτι τους να χαρείτε το νοικοκυριό τους, το καλαίσθητο και καθαρό. Καθήστε σταυροπόδι και φάτε από το νόστιμο φαγητό τους. Κουβεντιάστε μαζί τους και θα ακούσετε από τους γέρους σοφά ρητά, σκέψεις πλατιές και βιβλικές ιστορίες. Μονάχα έτσι θα τους γνωρίσετε καλά. Και θα βρείτε τότε πραγματική χαρά πλάι στους ανθρώπους αυτούς, τους καλόβολους και υπομονετικούς, που μας περίμεναν μακρόθυμα τόσο καιρό, ώπου να τους αγαπήσουμε.

Στη συγκινητική προσπάθειά τους να ξαναστήσουν το νοικοκυριό τους, έκαναν μεγάλο καλό στην Ελλάδα, ζωντάνεψαν τη χέρσα γη, ξελόγλωσαν τα προβούνια, γέμισαν με στάρι και καπνά τις αποθήκες μας. Και τώρα, στη μεγάλη συμφορά της σκλαβιάς της Πατρίδας μας, οι άνθρωποι αυτοί στάθηκαν για μας Πατρίδα και γονιό, μας έδωσαν κουράγιο ν' αντικρύσουμε τη νέα μας ζωή. Και ύστερα, πήραν τα βουνά και χτύπησαν όπου μπόρεσαν τον καταχτητή. Και μόνο για τούτο το φέρεμά τους αξίζει να βλέπουμε τους πρόσφυγες με θαυμασμό και ευγνωμοσύνη, να τους κοιτάζουμε με αγάπη και στοργή, σαν αδελφούς, να το 'χουμε χαρά που ζουν ανάμεσά μας" (15 Νοεμβρίου 1945).

Αναστάσιος Καρανικόλας

σκοπό συλλογικά, ενώ οι άλλοι Έλληνες θέλουν κάποιον αρχηγό να σύρει το χορό και οι άλλοι του βάζουν πίσω τρικλοποδιές, και κατόπιν έρχεται ο άλλος να σύρει το χορό και να κάνει τα νάζια του κι αυτός...

Όλοι τους θέλουν να γίνουν αρχηγοί...

Το γιατί χτυπούν τα πόδια τους όταν χορεύουν είναι αψυχολόγητο.

Προφανώς, να έχει την έννοια ότι το κεφάλι, δηλαδή οι σπουδασμένοι, πρέπει να κυβερνάνε και οι άλλοι να τρώνε τις καρπαζιές, για να ξεπνήσουν... Είδατε που έχουν βγάλει και την παροιμία που λέει: "Σηκώθηκαν τα πόδια να βαρέσουν το κεφάλι"...

β) Το κύριο μουσικό όργανο των Ποντίων και των Κρητικών είναι η λύρα (οι Πόντιοι τη λένε κεμετζέ), ενώ οι άλλοι Έλληνες χρησιμοποιούν το κλαρίνο, το βιολί, το λαούτο, την κιθάρα και τη γκάϊδα κ.λ.π.

γ) Η ενδυμασία των Ποντίων και των Κρητικών είναι σχεδόν όμοια και φέρουν σπαθί, που συμβολίζει τον πολεμιστή, τον ήρωα.

δ) Η φιλοξενία. Οι Αρκάδες, οι Πόντιοι και οι Κρητικοί ήταν και είναι οι πιο φιλόξενοι απ' όλους τους Έλληνες.

Φιλοξενία είναι η υποδοχή και περιποίηση ξένου. Το έθιμο της φιλοξενίας, που για τους αρχαίους Έλληνες ήταν ιερός κανόνας, πήγαζε από την πεποίθηση ότι πολλές φορές οι θεοί μεταμορφώνονταν σε ξένους και επισκέπτονταν τις πόλεις, για να διαπιστώσουν ποιες ήταν ευνομούμενες και σε ποιες οι κάτοικοι ήταν υβριστές.

Έτσι θεωρούσαν τους ξένους ως προστατευόμενους του "Ξένιου" και "Ικετήσιου" Δία, καθώς και της "Ξενίας" Αθηνάς και τους παρείχαν άσυλο. Υποδέχονταν στο σπίτι τους οποιοδήποτε περαστικό ξένο χωρίς διάκριση, ακόμα και αν ήταν πολιτικός τους εχθρός.

Πριν τους υποβάλουν οποιαδήποτε ερώτηση, θεωρούσαν υποχρέωσή τους να εκπληρώσουν τα καθήκοντα της φιλοξενίας, να τους ετοιμάσουν δηλαδή το λουτρό και να τους προσφέρουν γεύμα.

Στην αρχαιότητα η έννοια της φιλοξενίας ήταν πολύ ανεπτυγμένη και γι' αυτό στα σπίτια των πλουσίων υπήρχαν ξενώνες, δηλ. ιδιαίτερα διαμερίσματα όπου έμεναν οι ξένοι χωρίς αμοιβή.

Υπήρχαν επίσης ξενοδοχεία ή ξενοδοχεία δημόσια και ιδιωτικά στα μεγάλα αστικά κέντρα, στους τόπους λατρείας, στις ιερές πόλεις, στα μαντεία, καθώς και στους τόπους όπου τελούνταν αγώνες. Λειτουργούσαν με την επίβλεψη των ιερέων και συντηρούνταν με δαπάνες της Πολιτείας.

Κατά τη βυζαντινή εποχή, επειδή τα ξενοδοχεία είχαν γίνει κέντρα ακολασίας, η εκκλησία είχε απαγορεύσει τους πιστούς να καταλύουν σ' αυτά. Οι ξένοι κατέλυαν στα μοναστήρια.

Ο θεσμός αυτός διατηρείται μέχρι σήμερα, κυρίως στα μοναστήρια του Αγίου Ορους.